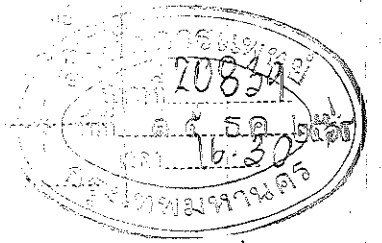

10556

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ โรงพยาบาลกลาง (งานศึกษาและฝึกอบรมฝ่ายวิชาการและแผนงาน โทร. ๐-๒๒๒๐-๘๐๐๐ ต่อ ๑๑๓๗๕)

ที่ กท ๐๖๐๕/ ๑๕๐๖๕ วันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๔ สพบ.

เรื่อง ขอสั่งการรายงานตัวกลับเข้าปฏิบัติราชการ และรายงานการฝึกอบรม (ราย นางณิชมล พลรักษา)

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานการแพทย์

๑๕ ธ.ค. ๒๕๖๔

ตามที่กรุงเทพมหานครได้มีหนังสือที่ กท ๐๔๐๑/๑๓๕ ลงวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ และที่ กท ๐๔๐๑/๔๑๗ ลงวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔ อนุมัติให้ นางณิชมล พลรักษา ตำแหน่งพยาบาลวิชาชีพชำนาญการ ฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลกลาง เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช รุ่นที่ ๒๗ มีกำหนด ๑๒๑ วัน โดยฝึกอบรมภาคทฤษฎีแบบ Online ตั้งแต่วันที่ ๑ มิถุนายน - ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔ และภาคปฏิบัติแบบ Onsite ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม - ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ ณ สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา นั้น

ในการนี้ข้าราชการดังกล่าวได้เสร็จสิ้นการเข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรดังกล่าวแล้ว และได้รายงานตัวกลับเข้าปฏิบัติราชการ ตั้งแต่วันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๖๔ ดังนั้นโรงพยาบาลกลางจึงขอส่งแบบรายงานตัวกลับเข้าปฏิบัติราชการและรายงานการฝึกอบรมตามที่แนบมาพร้อมนี้ เพื่อดำเนินการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(นางค์ชรินทร์ เจียมศรีพงษ์)

ผู้อำนวยการโรงพยาบาลกลาง

- กลุ่มงานพัฒนาวิชาการ
- กลุ่มงานพัฒนาการบริหาร

(นางอรอุมา เนียมเงิน)

ผู้อำนวยการศูนย์ชำนาญการพิเศษ
ศูนย์ฝึกอบรมผู้ช่วยราชการส่วนเงินบาทกลาง
ศูนย์การพยาบาลทางการแพทย์ สำนักงานการแพทย์

แบบรายงานผลการฝึกอบรมฯ ในประเทศ หลักสูตรที่หน่วยงานภายนอกเป็นผู้จัด

ตามหนังสืออนุมัติที่ กท ๐๔๐๑/๑๓๕ ลงวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔
และที่ กท ๐๔๐๑/๔๑๗ ลงวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔

ซึ่งข้าพเจ้า ชื่อ นางณิซมล นามสกุล พลรักษา
ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ สังกัด / งาน / ฝ่าย / โรงเรียน การพยาบาล
กอง โรงพยาบาลกลาง สำนัก / สำนักงานเขต สำนักการแพทย์
ได้รับอนุมัติให้ไป (ฝึกอบรม / ประชุม / ดูงาน / ปฏิบัติการวิจัย) ในประเทศ
หลักสูตร การพยาบาลเฉพาะทาง สาขา การพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช
ระหว่างวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๔ ถึง วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๔ และ ระหว่างวัน ๑ ตุลาคม ๒๕๖๔ -
วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔ จัดโดย สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา
ณ สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา เบิกค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น ๔๐,๐๐๐ บาท

ขณะนี้ได้เสร็จสิ้นการอบรมฯ แล้ว จึงขอรายงานผลการอบรมฯ ในหัวข้อต่อไปนี้

๑. เนื้อหา ความรู้ ทักษะ ที่ได้เรียนรู้จากการอบรมฯ
๒. การนำมาใช้ประโยชน์ในงานของหน่วยงาน / ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนางาน
๓. ความคิดเห็นต่อหลักสูตรการฝึกอบรม / ประชุม / ดูงาน / ปฏิบัติการวิจัย ดังกล่าว
เช่น เนื้อหา / ความคุ้มค่า / วิทยากร / การจัดทำหลักสูตร เป็นต้น
(กรุณาแนบเอกสารที่มีเนื้อหาครบถ้วนตามหัวข้อข้างต้น)

ลงชื่อ ณิซมล พลรักษา ผู้รายงาน
(นางณิซมล พลรักษา)

รายงานการศึกษา ฝึกรอบม ประชุม ดูงาน สัมมนา ปฏิบัติการวิจัย ในประเทศ และต่างประเทศ
(ระยะสั้นไม่เกิน ๙๐ วัน และ ระยะยาวตั้งแต่ ๙๐ วันขึ้นไป)

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

๑.๑ ชื่อ - นามสกุล...นางณิชนล...พลรัรักษา

อายุ...๔๑...ปี การศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต

ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน การพยาบาลเฉพาะทางสุขภาพจิตและจิตเวช

๑.๒ ตำแหน่ง...พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ

หน้าที่ความรับผิดชอบ (โดยย่อ).....ทำหน้าที่ประเมินคัดกรองผู้ป่วยสุขภาพจิตและจิตเวช

๑.๓ ชื่อเรื่อง / หลักสูตร...การพยาบาลเฉพาะทาง.....

สาขา การพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช.....

เพื่อ ศึกษา ฝึกรอบม ประชุม ดูงาน สัมมนา ปฏิบัติการวิจัย

งบประมาณ เงินงบประมาณกรุงเทพมหานคร เงินบำรุงโรงพยาบาล

ทุนส่วนตัว

จำนวนเงิน.....๔๐,๐๐๐.....บาท

ระยะที่ ๑ ระหว่างวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๔ - ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔

และระยะที่ ๒ ระหว่างวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๔ - ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๔

สถานที่ สถาบันจิตเวชศาสตร์ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ.....

คุณวุฒิ / วุฒิบัตรที่ได้รับ ประกาศนียบัตรการพยาบาลเฉพาะทางสุขภาพจิตและจิตเวช รูปแบบ

การเรียนการสอนแบบผสมผสาน (Hybrid) รุ่นที่ ๑ ปี พ.ศ.๒๕๖๔.....

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษา ฝึกรอบม ประชุม ดูงาน สัมมนา ปฏิบัติการวิจัย

(โปรดให้ข้อมูลในเชิงวิชาการ)

๒.๑ วัตถุประสงค์ สามารถประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักฐานเชิงประจักษ์โดยคำนึงถึง
กฎหมายและจรรยาบรรณวิชาชีพในการ

๒.๑.๑ ให้การพยาบาลผู้ป่วยจิตเวชโดยใช้กระบวนการพยาบาล

๒.๑.๒ ใช้สัมพันธภาพและการสื่อสารเพื่อการบำบัดกับผู้ป่วยที่มีปัญหาสุขภาพจิตและจิตเวช

๒.๑.๓ ให้การปรึกษาทางสุขภาพจิตแก่ผู้ป่วยและครอบครัว

๒.๑.๔ มีทักษะในการทำจิตบำบัดแบบประคับประคองแก่ผู้ป่วย

๒.๑.๕ มีทักษะในการสอนสุขภาพจิตศึกษาแก่ผู้ป่วยและครอบครัวของผู้ป่วยจิตเวช

๒.๒ เนื้อหาความรู้ ทักษะ ที่ได้เรียนรู้จากการอบรม

๒.๒.๑ จิตบำบัดแบบประคับประคองแก่ผู้ป่วย

- อธิบายความหมายและชนิดของจิตบำบัดได้
- อธิบายทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจิตบำบัดได้
- บอกองค์ประกอบในการทำจิตบำบัดได้
- บอกประเภทของจิตบำบัดได้
- ความหมายของจิตบำบัดระดับประคับประคอง
- อธิบายกระบวนการทำจิตบำบัดระดับประคับประคองทั้งรายบุคคลและรายกลุ่มได้
- ระบุปัญหาและอุปสรรคในการทำจิตบำบัดระดับประคับประคองได้
- บอกปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้ป่วยมีอาการดีขึ้นในการทำจิตบำบัดระดับประคับประคองได้
- บอกบทบาทพยาบาลในการทำจิตบำบัดระดับประคับประคองรายบุคคลและรายกลุ่มได้

จิตบำบัด (Psychotherapy)

จิตบำบัด คือ การรักษานชนิดหนึ่ง ที่ใช้สำหรับผู้รับบริการหรือผู้ป่วยที่มีปัญหาทางอารมณ์จิตใจหรือพฤติกรรม โดยผู้รักษาได้รับการฝึกอบรมมาโดยเฉพาะ เป็นการรักษาที่ผู้รักษาจะให้การสนทนา การสร้างสัมพันธภาพบนพื้นฐานของความเป็นวิชาชีพ โดยมีเป้าหมายเพื่อ

- ๑) ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ความคิด ความรู้สึก ให้ดีขึ้น
- ๒) ลดหรือปรับปรุงพฤติกรรมที่ไม่ดีของผู้ป่วย
- ๓) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาและเจริญเติบโตของบุคลิกภาพของผู้ป่วย ในลักษณะที่ก่อประโยชน์ยิ่งขึ้น
- ๔) ส่งเสริมหรือปรับพฤติกรรมให้เหมาะสมกับวัย

องค์ประกอบในการทำจิตบำบัด

๑. ผู้ป่วยหรือผู้รับบริการ คือบุคคลที่มีปัญหาการเจ็บป่วยทางจิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม กลุ่มอาการของโรคที่รักษาได้ผลเช่น บุคลิกภาพผิดปกติ กลุ่มอาการที่รักษาไม่ได้ผลได้แก่ จิตเภท bipolar disorder, ปัญญาอ่อน สมองพิการ บุคลิกภาพแบบ conduct disorder

๒. ผู้บำบัดหรือผู้ให้บริการ: คือผู้ที่ให้ความช่วยเหลือ ซึ่งอาจเป็นจิตแพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ นักกฎหมาย หรือนักการศึกษาก็ได้

- ผู้บำบัด ต้องผ่านการเรียนและฝึกฝนด้านการทำจิตบำบัดมาโดยตรง
- บุคลิกภาพและนิสัยของผู้บำบัด ต้องมีความพร้อม มีความรู้ ความเข้าใจ ยอมรับ และพัฒนาตนเอง ในการทำจิตบำบัดเป็นอย่างดี
- มีความสามารถในการพูด ถ่ายเท ความรู้สึก

“ผู้บำบัดและผู้รับการบำบัด มีแรงจูงใจ ในการทำจิตบำบัด”

๓. สถานที่: เหมาะสม เป็นสัดส่วน

รูปแบบของจิตบำบัด

การบำบัดทางจิตสามารถแบ่งออกตามรูปแบบการบริการเป็น ๒ แบบ ได้แก่

จิตบำบัดรายบุคคล เป็นความสัมพันธ์แบบหนึ่งต่อหนึ่งระหว่างผู้บำบัดและผู้รับบริการ

จิตบำบัดรายกลุ่ม เป็นการรักษาที่มีความพิเศษซึ่งผู้นำกลุ่ม/co-leader ต้องได้รับการฝึกอบรม จัดกลุ่มขึ้นเพื่อรักษาผู้เจ็บป่วยทางจิต กลุ่มถูกใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพ กลุ่มจิตบำบัดอาจใช้เสริมการทำจิตบำบัดรายบุคคลได้

ชนิดของจิตบำบัด

การบำบัดทางจิตสามารถแบ่งออกได้เป็นหลายชนิดตามลักษณะ
การแบ่ง

แบ่งตามจุดมุ่งหมายการรักษา

๑. จิตบำบัดแบบประคับประคอง (Supportive psychotherapy)

เน้นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น ความรู้สึกเศร้า วิตกกังวล กลัว
เพื่อแก้ปัญหาหรือความขัดแย้งระดับจิตสำนึก ช่วยให้ผู้ป่วยทนต่อภาวะตึงเครียดได้
เพื่อช่วยเพิ่มพลังและประคับประคองให้แก่
การทำงานของจิต

๒. จิตบำบัดแบบหยั่งเห็น (Insight-oriented psychotherapy)

มุ่งให้ผู้ป่วยเข้าใจความจริงของชีวิต รู้จักตนเอง รู้จุดอ่อน และปัญหาที่แท้จริงซึ่งมีสาเหตุมาจากอดีต เพื่อช่วยให้ผู้ป่วยแก้ไขกลไกทางจิตที่ทำให้เกิดพยาธิสภาพ เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อแก้ปัญหาคือความขัดแย้งของจิตใจเฉพาะเรื่อง (ในระดับจิตไร้สำนึก)

ประเภทของจิตบำบัดประคับประคอง

แบ่งตามจำนวนผู้ป่วย

๑. จิตบำบัดประคับประคองรายบุคคล (Individual Supportive Psychotherapy)

๒. จิตบำบัดประคับประคองรายกลุ่ม (Group Supportive Psychotherapy)

จิตบำบัดประคับประคองรายกลุ่ม (Group Supportive Psychotherapy)

จิตบำบัดประคับประคองรายกลุ่ม (Group Psychotherapy) เป็นการบำบัดทางจิตชนิดหนึ่งในผู้ที่มีปัญหาทางจิตใจ อารมณ์ และพฤติกรรม ด้วยการใช้กระบวนการของกลุ่มที่มีการวางแผน โดยบุคลากรวิชาชีพเฉพาะทางที่ได้รับการศึกษาอบรมมาโดยเฉพาะ

เป้าหมายเพื่อให้ผู้เข้ากลุ่มรู้จักตนเอง เข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น ยอมรับตนเองและผู้อื่นได้ ตลอดจนสามารถปรับเปลี่ยนความคิด เจตคติ และพฤติกรรม อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมทำให้สมาชิกเกิดความหวังและกำลังใจในการต่อสู้กับชีวิตต่อไป

ลักษณะของกลุ่มจิตบำบัดประคับประคอง

- จำนวนผู้ป่วยประมาณ ๘-๑๐ คน
- ไม่เป็นโรคหรือมีอาการที่อยู่ในระยะรุนแรง
- ทุกคนต้องยอมรับและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มได้

- มีความสัมพันธ์อันดีต่อกันและกัน
- มีความแตกต่างในเรื่องเพศได้ แต่วัยไม่ควรแตกต่างกันมากนัก
- ผู้รักษามีความชำนาญ

สิ่งที่ได้รับจากจิตบำบัดระดับประคองแบบกลุ่ม

- ความหวังและกำลังใจ
- การยอมรับสัจจะธรรมของชีวิต
- ความรู้สึกว่าคนอื่นๆก็มีปัญหาแบบเดียวกับเรา

เทคนิคที่ใช้ในการทำจิตบำบัดระดับประคอง

การให้ความมั่นใจ (Reassurance) การปลอบใจการให้กำลังใจ ซึ่งจะสร้างความหวาดกลัว และความวิตกกังวลหมดไป

การสนับสนุน (Encouragement) เป็นการส่งเสริมให้สมาชิกพยายามเอาชนะปัญหาที่เกิดขึ้น พยายามอดทนแก้ไขปัญหานั้นจะช่วยให้สมาชิกรู้สึกมั่นใจและเกิดความพยายามมากขึ้น

การแนะแนว (Guidance) เป็นการช่วยให้ความคิดเห็นในการตัดสินใจของสมาชิก เช่น การให้ข้อมูล เกี่ยวกับการเจ็บป่วย เป็นต้น

หลักการทำจิตบำบัดระดับประคองกลุ่ม

- ผู้บำบัด ๒ คน ได้แก่ ผู้บำบัด และผู้ช่วย
- เวลาที่ใช้แต่ละครั้งประมาณ ๖๐-๙๐ นาที สัปดาห์ละครั้ง
- จัดกลุ่มเป็นวงกลม ผู้รักษาและผู้ช่วยนั่งทำมุม ๙๐-๑๘๐ ต่อกัน
- เน้นการตระหนักรู้ในตนเอง
- เน้นให้ผู้ป่วยต้องพูดกับกลุ่ม หลีกเลี่ยงการพูดหรือตอบคำถามกับผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะ

บทบาทของผู้ช่วยกลุ่ม

- ช่วยให้ผู้บำบัดดำเนินการทำกลุ่มไปอย่างสมบูรณ์
- เป็นหูเป็นตาและเป็นปากเป็นเสียงให้ผู้บำบัดในบางครั้ง
- เป็นตัวกลางระหว่างผู้บำบัด กับผู้ป่วย
- ทำหน้าที่แทนเมื่อผู้บำบัดไม่อยู่
- ต้องรู้ใจซึ่งกันและกันระหว่างผู้บำบัดและผู้ช่วย

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

- บอกแนวคิดในการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดทางจิตได้
- จำแนกประเภทของสัมพันธภาพและอธิบายสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดทางจิตได้
- อธิบายระยะในการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดทางจิตได้
- บอกและใช้เทคนิคในการสื่อสารเพื่อการบำบัดทางจิตได้
- บอกการสื่อสารที่ไม่ใช่การบำบัดทางจิตได้

-บอกหลักปฏิบัติของการสื่อสารเพื่อการบำบัดทางจิตได้

แนวคิด

เชื่อว่าความผิดปกติทางพฤติกรรมในบุคคล มีสาเหตุมาจากความล้มเหลวในการสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น ผู้ที่ใกล้ชิดผู้ป่วยมากที่สุดในขณะเจ็บป่วยคือพยาบาล การสร้างสัมพันธ์ภาพเชิงบำบัดที่มีประสิทธิภาพ จะช่วยให้ผู้ที่กำลังเผชิญปัญหา มองเห็น รู้จักและเข้าใจตนเอง และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้ เรียกสัมพันธ์ภาพนี้ว่าสัมพันธ์ภาพเพื่อการบำบัด (Therapeutic Relationship)

คุณลักษณะเฉพาะของพยาบาลจิตเวช

- มีความตระหนักในตนเองหรือมีสติในตนเอง

(Awareness of Self)

-มีความสามารถในการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง

(Ability to serve as Model)

-มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และไม่เห็นแก่ตัว

(Altruism)

-มีจรรยาบรรณและความรับผิดชอบ

(Sense of Ethics and Responsibility)

สัมพันธ์ภาพ (Relationship)

ความหมาย การที่บุคคลสองคนหรือ มากกว่าสองคนทำความรู้จักกันและติดต่อเกี่ยวข้องกัน โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันชั่วระยะเวลาหนึ่ง อาจเป็นเดือน เป็นปี หลายๆปี หรือตลอดชีวิต ทั้งนี้ขึ้นกับชนิดและลักษณะของสัมพันธ์ภาพนั้นๆ ตัวอย่างเช่น สัมพันธ์ภาพระหว่างพยาบาลกับผู้ป่วย (ในช่วงระยะเวลาที่รับไว้ในหอผู้ป่วย) สัมพันธ์ภาพระหว่างพ่อแม่กับลูก (ตลอดชีวิต)

สัมพันธ์ภาพทางสังคม (Social Relationship)

เป็นสัมพันธ์ภาพในสังคมที่เราใช้ชีวิตร่วมกัน อาจเป็นสัมพันธ์ภาพในระดับผิวเผินหรือพัฒนาไปในระดับลึกซึ้ง ไม่มีการกำหนดจุดมุ่งหมาย เป็นไปตามความพึงพอใจของทั้งสองฝ่าย สัมพันธ์ภาพจะสิ้นสุดหรือดำเนินต่อ ขึ้นกับความต้องการของทั้งสองฝ่าย ได้แก่สัมพันธ์ภาพระหว่างพ่อ แม่ ลูก พี่น้อง ญาติ เพื่อนฝูง คนรักสามี ภรรยา ผู้ร่วมงาน สมาชิกร่วมสถาบัน ฯลฯ

สัมพันธ์ภาพระหว่างพยาบาลกับผู้ป่วยเพื่อการบำบัด

(Therapeutic Nurse-Patient Relationship)

ความหมายเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น โดยพยาบาลใช้ความรู้ความสามารถ ทักษะพิเศษที่ได้รับการฝึกฝนจากสถาบันการศึกษาวิชาชีพ เป็นผู้วางแผนและดำเนินการเข้าไปติดต่อกับผู้ป่วยเพื่อให้ผู้ป่วยเกิดการเรียนรู้และมีประสบการณ์ทางอารมณ์ที่ถูกต้อง สามารถทำความเข้าใจและแก้ไขปัญหาของตนเอง และสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่นได้

เป้าหมาย

เพื่อให้ผู้ป่วยเกิดการเปลี่ยนแปลงดังนี้

๑. การรู้จักตนเอง ยอมรับนับถือตนเองและเข้าใจในตนเอง
๒. มีความเป็นตัวของตัวเอง มีบุคลิกภาพที่เข้มแข็ง สามารถปรับตัวและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้
๓. มีสัมพันธภาพที่ดีกับคนอื่น
๔. เพิ่มพูนศักยภาพในการดำเนินชีวิตประจำวัน มีความรับผิดชอบและปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายได้

การสร้างสัมพันธภาพระหว่างพยาบาลกับผู้ป่วยมี ๓ ระยะ

๑. ระยะเริ่มต้นการสร้างสัมพันธภาพ (Establishing Phase)
๒. ระยะดำเนินสัมพันธภาพเพื่อการแก้ไขปัญหา (Working Phase)
๓. ระยะสิ้นสุดการสร้างสัมพันธภาพ (Terminating Phase)

แต่ละระยะของการสร้างสัมพันธภาพ มีแนวในการปฏิบัติของแต่ละระยะชัดเจน ซึ่งไม่สามารถแยกจากกันได้โดยเด็ดขาด เพราะอาจมีประเด็นที่ต่อเนื่องกัน

สิ่งที่จำเป็น

๑. คือการทำความรู้จักกัน สร้างความคุ้นเคยและสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน
๒. มีการแนะนำตัวเอง
๓. บอกจุดประสงค์ของการติดต่อ
๔. นัดหมาย วัน -เวลาและสถานที่ ที่จะพบและสนทนาด้วย
๕. บอกกระบวนการที่จะใช้ในการติดต่อ เช่นมีการอัดเทปบันทึกการสนทนา
๖. การเก็บเรื่องที่พูดคุยเป็นความลับ (Confidentiality)

เทคนิคการสร้างความไว้วางใจ

๑. ไม่ซักถามเรื่องส่วนตัวในระยะเริ่มต้นของการสร้างสัมพันธภาพ
๒. ให้ความเอาใจใส่ ช่วยเหลือทั้งในขณะรู้ตัวและไม่รู้ตัว
๓. เสมอต้นเสมอปลายทั้งคำพูดและการกระทำ
๔. ไม่พูดเท็จกับผู้ป่วย
๕. รับฟังผู้ป่วยพูดด้วยความตั้งใจ
๖. ไม่แสดงความรู้สึกวิตกกังวลให้ผู้ป่วยเห็น

ปัญหาที่เกิดขึ้น

๑. การทดสอบผู้บำบัด (Testing) เช่น ไม่มาตามนัด มาสาย
๒. การต่อต้าน (Resistance) เช่น ไม่พูดด้วย ไม่ใส่ใจ

๓. การแสดงออกซึ่งความไม่เป็นมิตร (Hostility)

๔. ความวิตกกังวลทั้งจากพยาบาลและผู้ป่วย (พบบ่อยสุด)

การแก้ไข

พยาบาลต้องยอมรับ เข้าใจ ใจให้เวลา และสร้างความไว้วางใจอย่างสม่ำเสมอ

ระยะดำเนินสัมพันธ์ภาพเพื่อการแก้ไขปัญหา(Working Phase)

ผู้ป่วยเริ่มเกิดความไว้วางใจและเปิดเผยตนเองมากขึ้นในเรื่องความคิด ความรู้สึก อารมณ์ การรับรู้ พฤติกรรมรวมถึงความทุกข์ ความกังวลใจ สิ่งที่ต้องระมัดระวังคือการมองไม่เห็นปัญหาที่แท้จริงของผู้ป่วย หน้าที่ของพยาบาลในระยะนี้คือการฟังอย่างตั้งใจและการซักถาม พยายามค้นหาสาเหตุของปัญหา โดยใช้เทคนิคต่างๆช่วยให้ผู้ป่วยเข้าใจตนเองและเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้น และสามารถตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

เทคนิคการรับฟัง

๑. พยาบาลมีท่าที ที่สบายและฟังอย่างตั้งใจ
๒. ฟังเรื่องราวที่ผู้ป่วยเล่าโดยไม่ขัดจังหวะ
๓. แสดงความสนใจและติดตามเรื่องราวที่ผู้ป่วยเล่า
๔. สอบถามในเรื่องราวที่พยาบาลยังไม่เข้าใจแจ่มแจ้ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน
๕. ไม่วิจารณ์เรื่องที่ผู้ป่วยเล่าตามความคิดและความเข้าใจของตัวเอง
๖. ไม่ตัดสินเรื่องราวต่างๆที่ผู้ป่วยเล่าว่า ดี ไม่ดี ถูก หรือผิด ด้วยความรู้สึกของตนเอง
๗. ควรหาสถานที่และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ไม่มีสิ่งรบกวน

เทคนิคการซักถาม

๑. การตั้งคำถามควรเป็นลักษณะที่ผู้ป่วยได้ใช้ความคิดก่อนตอบ ไม่ควรใช้คำถามปลายปิดบ่อยๆ (ใช่ / ไม่ใช่)
  ๒. การซักถามควรถามในเรื่องเดียวกัน เพื่อให้ได้ใจความครบถ้วน
  ๓. คำถามควรเป็นชนิดที่กระตุ้นให้ผู้ป่วยมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เช่นถามว่า “ คุณมีแผนการอะไรบ้างสำหรับตัวเอง เมื่อกลับไปอยู่ที่บ้าน ”
  ๔. ไม่ควรขัดจังหวะ ขณะที่ผู้ป่วยยังพูดไม่จบ
  ๕. ไม่ควรซักถามในขณะที่ผู้ป่วยมีความคิดสับสน
- เทคนิคการประทับประคองจิตใจ**
๑. อยู่ใกล้ผู้ป่วยในขณะที่ผู้ป่วยอยู่ในภาวะเครียด หรือมีความวิตกกังวล
  ๒. ช่วยให้ผู้ป่วยเลือกตัดสินใจด้วยตัวของผู้ป่วยเอง โดยพยาบาลไม่จำกัดขอบเขต
  ๓. รับรู้และตอบสนองต่อความรู้สึกของผู้ป่วย

๔. ชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จของผู้ป่วย

ปัญหาที่เกิดขึ้น

๑. ความวิตกกังวลและความกังวลใจ (anxiety) ทั้งของพยาบาลและผู้ป่วย โดยเฉพาะพยาบาลจะกังวลไม่แน่ใจในเทคนิคที่ใช้ในการสื่อสารว่าใช้ถูกต้องเหมาะสมกับโอกาสหรือไม่

๒. พยาบาลมองไม่เห็นปัญหาที่แท้จริงของผู้ป่วย แม้ปัญหาไม่ตรงจุด

๓. พยาบาลเห็นอกเห็นใจ ช่วยเหลือผู้ป่วยมากเกินไป หรือไม่ชอบผู้ป่วย (countertransference)

๔. ผู้ป่วยรู้สึกผูกพัน ต้องพึ่งพาและยึดพยาบาลไว้เป็นที่พึ่ง (transference) การแก้ไข

พยาบาลต้องแยกแยะปัญหาของผู้ป่วย จัดลำดับความสำคัญของปัญหา และให้ความช่วยเหลือตามกระบวนการพยาบาล

ระยะสิ้นสุดสัมพันธภาพ(Terminating Phase)

๑. ผู้ป่วยเข้มแข็งขึ้นสามารถแก้ไขปัญหาหรือช่วยเหลือตนเองได้

๒. ผู้ป่วยย้ายสถานที่รับการรักษา หรือผู้ป่วยกลับบ้าน

๓. พยาบาลสิ้นสุดการปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วย

๔. ไม่พบรายบุคคลแล้วแต่ยังพูดคุยภายในตึกได้

๕. ควรมีการเตรียมการบอกเหตุผลการจากไปแก่ผู้ป่วยล่วงหน้า เพื่อไม่ให้ผู้ป่วยเกิดความรู้สึกวิตกกังวลต่อการแยกจาก (separate anxiety)

หน้าที่ของพยาบาลในระยะนี้

๑. ทบทวนถึงการดำเนินการแก้ไขปัญหา ประเมินผลสิ่งที่จะช่วยกันแก้ไขว่าทำอะไรสำเร็จไปบ้าง ยังมีปัญหาอะไรค้างอยู่อีก

๒. ร่วมกับผู้ป่วยในการยุติการรักษา โดยให้ผู้ป่วยสามารถยอมรับการสิ้นสุดสัมพันธภาพได้ด้วยดี

๓. สนับสนุนให้มีการส่งต่อผู้ป่วยไปยังบุคคลที่จะเป็นที่พึ่งของผู้ป่วยได้

เช่น คู่สมรส ญาติ นายจ้าง เพื่อน ฯลฯ

ปฏิกิริยาตอบโต้ของผู้ป่วยต่อการยุติสัมพันธภาพ

(Reaction to Termination)

๑. เกิดความรู้สึกวิตกกังวลต่อการแยกจาก (Separation Anxiety)

๒. เกิดความเศร้าหมอง (Depress) เนื่องจากผู้ป่วยหมดหวัง (Hopeless)

๓. เกิดความต้องการการพึ่งพา (Dependent) เนื่องจากขาดความปลอดภัย (insecurity) และขาดความมั่นใจ (Self confidence)

๔. ถดถอย (Regression) กลับสู่สภาพเดิมก่อนสร้างสัมพันธภาพ แสดงปฏิกิริยาโต้ตอบ (Acting Out) เช่น แสดงท่าทีจะฆ่าตัวตาย

๕. แสดงความรู้สึกโกรธและไม่เป็นมิตร (Express Anger and Hostility)

๖. มีอาการทางกาย (Somatic Complaint)

การแก้ไข

๑. พยาบาลต้องเน้นให้ผู้ป่วยทราบถึงความจริงว่าจะต้องมีการยุติสัมพันธภาพแล้ว มีการบอก
ระยะเวลาของการสิ้นสุดสัมพันธภาพเป็นระยะๆ เพื่อให้ผู้ป่วยมีเวลาเตรียมตัว

๒. กรณีผู้ป่วยมีอาการทางกาย (somatic complaint) เช่นปวดหัว ปวดท้อง เรียกร้อง ให้พยาบาล
สนใจเขา พยาบาลควรช่วยผู้ป่วยให้ค้นหาสาเหตุของอาการเหล่านั้น

เทคนิคในการสนทนาเพื่อการบำบัด (Communication Technique)

พยาบาลจิตเวชต้องใช้เทคนิคในการสนทนา

- เพื่อกระตุ้นให้การสนทนาดำเนินไปได้ด้วยดี
- เปิดโอกาสให้ผู้ป่วยได้ระบายความรู้สึกนึกคิด
- ให้ผู้ป่วยได้ตระหนักในควมมีคุณค่าของตัวเอง
- เป็นการยอมรับและสร้างความมั่นใจให้กับผู้ป่วย

การฟัง (Listening)

มีความหมายมากกว่าการได้ยิน (hearing) แต่เป็นการฟังอย่างตั้งใจและเข้าใจ (active listening)
รวมกับการสังเกตและอดทน เทคนิคนี้เป็นพื้นฐานของทักษะอื่นๆ

- ฟังด้วยความสนใจ มีสมาธิ
- ติดตามเรื่องราว ลำดับใจความ จับจุดสำคัญ
- มีปฏิริยาโต้ตอบอย่างเหมาะสม

การใช้ความเงียบ (Using Silence)

- ทำให้ผู้ป่วยได้รวบรวมความคิดเพื่อจะใช้คำพูดในการสนทนาออกมา
- พยาบาลใช้เวลาช่วงเงียบสังเกตพฤติกรรมของผู้ป่วย
- ความเงียบที่เหมาะสมจะช่วยกระตุ้นให้ผู้ป่วยพูดต่อได้
- การเงียบช่วยให้ผู้ป่วยได้คิดทบทวน ไตร่ตรองในสิ่งที่พูดออกไปแล้ว
- เงียบดีกว่าพูดในสิ่งที่ไร้สาระ

การให้การยอมรับ (Accepting) เป็นการตอบสนองผู้ป่วยด้วยคำพูดหรือพฤติกรรมที่แสดงออกถึง
การยอมรับในคำพูดหรือความเป็นบุคคลของผู้ป่วยไม่ได้หมายถึงต้องเห็นด้วย เทคนิคนี้ช่วยให้ผู้ป่วยกล้าพูดในสิ่ง
ที่ไม่สามารถบอกกับผู้อื่นได้

- พยักหน้า ยอมรับ หรือการใช้ระดับเสียง (ภาษาท่าทาง)
- “ค่ะ” “ใช่” “ฉันกำลังฟังอยู่ค่ะ” (ภาษาพูด)
- ไม่พูดค้าน
- ไม่แก้ตัว
- ไม่ตำหนิ หรือขบขันกับพฤติกรรมของผู้ป่วย

การเสนอตัวเองให้ความช่วยเหลือ (Offering Self)

เมื่อสังเกตเห็นว่าไม่สบายใจ กังวลใจโดยไม่ต้องให้ผู้ป่วยร้องขอ เทคนิคนี้ทำให้ผู้ป่วยรู้สึกอบอุ่น มีคุณค่า มีความสำคัญ ช่วยให้สัมพันธ์ภาพเป็นไปด้วยดี

- “มีอะไรที่ดิฉันสามารถช่วยคุณได้ ขอให้บอกนะคะ ดิฉันยินดีค่ะ”
- “ดิฉันจะอยู่กับคุณในระหว่างที่แพทย์ตรวจค่ะ”
- “ดิฉันยินดีจะช่วยเหลือคุณ”
- “หากคุณยังไม่อยากพูดอะไรในตอนี้ ดิฉันจะนั่งเป็นเพื่อนคุณนะคะ”

การให้ความสำคัญและเห็นว่ารู้จัก (Giving Recognition)

เป็นการแสดงการยอมรับ ชี้ให้เห็นว่าพยาบาลรู้จักเขาในฐานะเป็นบุคคลคนหนึ่งซึ่งมีความแตกต่างจากคนอื่น เช่น การเรียกชื่อได้ถูกต้อง การบอกถึงการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้ป่วย การบอกถึงความสำเร็จ จากเหตุการณ์ที่เป็นความภาคภูมิใจของผู้ป่วย สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้ป่วยรู้สึกว่าตัวเองมีคุณค่า

- “สวัสดีค่ะคุณเล็ก”
- “วันนี้คุณหิวผมได้เรียบริ้ว”
- “ดิฉันจำได้ว่าคุณเคยบอกว่าคุณแข่งขันชนะเลิศการทำอาหาร”
- “คุณเป็นคนจัดแจกันดอกไม้ที่ตั้งบนโต๊ะในห้องอาหารนั่นเอง”
- “คุณตัดผมสั้นแล้วดูดีขึ้น”

การใช้คำถามกว้างๆ (Giving Broad Opening)

การใช้คำถามกว้างๆ เพื่อเริ่มต้นการสนทนาเป็นลักษณะของคำถามปลายเปิดช่วยกระตุ้นให้ผู้ป่วยได้พูดระบายในสิ่งที่เขากังวลใจหรือสนใจต้องการจะพูด ซึ่งทำให้พยาบาลทราบว่าในขณะนั้นเขามีเรื่องอะไรกังวลอยู่

- “คุณมีเรื่องอะไรที่ไม่สบายใจจะเล่าให้ฟังคะ”
- “วันนี้คุณมีอะไรจะเล่าให้ฟังคะ”
- “คุณกำลังคิดเรื่องอะไรอยู่คะ”

องค์ประกอบที่ช่วยให้การติดต่อสื่อสารกับผู้ป่วยเกิดผลดีในการบำบัด

การเตรียมสถานที่ (Setting)

การจัดทำที่นั่ง (Seating)

การจัดระยะห่างระหว่างบุคคล (Personal Space)

การเตรียมสถานที่ (Setting)

๑. มีสัดส่วนเป็นส่วนตัว (privacy)

๒. บรรยากาศปราศจากสิ่งรบกวน เช่น แสง สี เสียง ฯลฯ

๓. หลีกเลี่ยงการพบปะตามสนามหญ้า เพราะง่ายต่อการหันเหความสนใจกับสิ่งแวดล้อมที่กระตุ้นจากภายนอก โดยเฉพาะหากพยาบาลและผู้ป่วยเป็นเพศตรงข้ามกันอาจทำให้รู้สึกอึดอัดได้

การจัดทำที่นั่ง (Seating)

๑. ทำนั่งเผชิญหน้ากัน อาจทำให้รู้สึกอึดอัด ไม่ผ่อนคลาย

๒. ทำนั่งเคียงกัน ทำให้รู้สึกไม่สุขสบายเมื่อนั่งนาน อาจเมื่อยคอได้

๓. ทำนั่งเอียงกันเล็กน้อยเป็นฉากซึ่งกันและกัน ทำนี้ผ่อนคลายที่สุด

๔. ทำนั่งที่โต๊ะทำงานโดยมีโต๊ะเป็นเกราะกบัง อาจทำให้เกิดความรู้สึกอึดอัดไม่สะดวกใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าหากบนโต๊ะมีงานที่ยังทำค้างคาอยู่ ทำทางที่ควรระมัดระวังสำหรับพยาบาล เช่น การนั่งทำวคาง การนั่งกอดอก การนั่งไขว่ห้าง หรือการพูดคุยร่วมกับการทำกิจกรรมอื่น

ระยะห่างระหว่างบุคคล (Personal Space)

๑. ระยะห่างระหว่างบุคคลและคนใกล้ชิด (intimate zone) ๑-๒ ฟุต

๒. ระยะห่างระหว่างบุคคลและคนอื่นๆ (personal zone) ๒-๓ ฟุต

๓. ระยะห่างระหว่างบุคคลและกลุ่ม (public zone) ๑๒ฟุตขึ้นไป

การใช้เทคนิคที่ไม่ใช่การบำบัด (Nontherapeutic Technique)

การให้คำแนะนำด้วยความคิดและวิธีการของพยาบาลเอง (Giving Advice)

ผลเสียคือทำให้ผู้ป่วยไม่พยายามช่วยเหลือตัวเอง ผลักความรับผิดชอบมาที่พยาบาล

- “งานนั้นเหมาะที่คุณจะทำต่อไป”
- “คุณควรจะขอโทษคุณแม่เพราะท่านหวังดีกับคุณ”
- “คุณไม่ควรไปออกกำลังกายบนแดดฟ้าตามลาฟง”

การร่วมเห็นด้วยกับผู้ป่วย (Agreeing)

- “ถูกต้องแล้วค่ะ”
- “ฉันเห็นด้วยกับคุณจริงๆ”
- “ตรงกับใจฉันเลยค่ะ”
- “เหมือนกับที่ฉันคิดไว้เลย”

การที่พยาบาลใช้เทคนิคนี้ทำให้ผู้ป่วยไม่กล้าเปลี่ยนความคิดใหม่

การเห็นดีด้วยหรือเห็นพ้องกับผู้ป่วย (Approving)

มักจะเป็นลักษณะของการตัดสินว่าสิ่งนั้น ถูก ผิด ดี เลว

- “คุณคิดถูกแล้ว”
- “คุณทำอย่างนั้น ดีแล้วนะค่ะ”
- “ดีจริงที่คุณตัดสินใจจะทำงานใหม่”
- “ดีมากเลยที่คุณนั่งสมาธิเป็นประจำ”

การให้คำแนะนำด้วยความคิดและวิธีการของพยาบาลเอง (Giving Advice)

ผลเสียคือทำให้ผู้ป่วยไม่พยายามช่วยเหลือตัวเอง ผลักความรับผิดชอบมาที่พยาบาล

- “งานนั้นเหมาะที่คุณจะทำต่อไป”
- “คุณควรจะขอโทษคุณแม่เพราะท่านหวังดีกับคุณ”
- “คุณไม่ควรไปออกกำลังกายบนแดดฟ้าตามลาฟง”

การร่วมเห็นด้วยกับผู้ป่วย (Agreeing)

- “ถูกต้องแล้วค่ะ”

-“ฉันเห็นด้วยกับคุณจริงๆ”

-“ตรงกับใจฉันเลยคะ”

-“เหมือนกับที่ฉันคิดไว้เลย”

การที่พยาบาลใช้เทคนิคนี้ทำให้ผู้ป่วยไม่กล้าเปลี่ยนความคิดเห็นใหม่

Joking การใช้คำพูดตลก

บางคนคิดว่าการพูดตลก ช่วยลดความรู้สึกเครียด แต่ความเป็นจริงอาจทำให้ผู้ป่วยคิดว่าไม่เข้าใจความรู้สึกของเขา

Changing the Subject การเปลี่ยนหัวข้อสนทนา

อาจทำให้ผู้ป่วยมีความรู้สึกอึดอัดอื่น เช่น ในกรณีที่ผู้ป่วยกำลังเล่าเรื่อง

ที่สะท้อนด้านจิตใจอารมณ์ นัยตาแดงคล้ายจะร้องไห้ พยาบาลต้องการ

จะยับยั้งไม่ทำให้ผู้ป่วยร้องไห้ โดยการเปลี่ยนหัวข้อสนทนาไปพูดเรื่องอื่นทันที

การพัฒนาคุณภาพการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวชชุมชนในพื้นที่รับผิดชอบการใช้หลักฐานเชิงประจักษ์
ภายใต้ขอบเขต กฎหมายและจรรยาบรรณวิชาชีพ

วัตถุประสงค์

บูรณาการองค์ความรู้และใช้หลักฐานเชิงประจักษ์เพื่อพัฒนาโครงการส่งเสริมและป้องกันปัญหาสุขภาพจิตและ
จิตเวชในชุมชน โดยคำนึงถึงกฎหมาย วัฒนธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ

- ประเด็น

- การส่งเสริมสุขภาพจิต

- การป้องกันการเจ็บป่วยทางจิตในกลุ่มเสี่ยง

- การบำบัดรักษา

- การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยจิตเวช

จิตเวชศาสตร์ชุมชน

- แนวคิดเรื่องจิตเวชศาสตร์ชุมชน เกิดขึ้นในตอนกลางของศตวรรษที่ ๒๐ เมื่อเกิดปัญหาในการดูแล
ผู้ป่วยจิตเวชในโรงพยาบาล ทำให้มีการพยายามให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล ช่วยเหลือ ฟื้นฟู และใน
ที่สุดสามารถป้องกันปัญหาสุขภาพจิตได้ในชุมชน

- หลักการของจิตเวชศาสตร์ชุมชน ได้แก่ การให้บริการทางด้านการส่งเสริม ป้องกัน รักษา และฟื้นฟู
สุขภาพจิต โดยการผสมผสานงานเข้ากับระบบบริการและสาธารณสุขมูลฐาน ตามนโยบายของกระทรวง
สาธารณสุข

๑. บริการที่ชุมชนเป็นพื้นฐาน (Community base)

การบริการเน้นชุมชนเป็นหลักมากกว่าการใช้โรงพยาบาลหรือศูนย์บริการเป็นฐาน ซึ่งสามารถแบ่งได้
เป็นลักษณะต่างๆคือ

- บริการที่ชุมชน การจัดบริการจะทาใกล้ผู้ป่วยมากที่สุด เช่น การเยี่ยมบ้าน, ออกหน่วยแพทย์
เคลื่อนที่ หรือหน่วยบริการในพื้นที่

- บริการโดยชุมชน มีการกระตุ้นให้ประชาชนและองค์กรภายในชุมชนเห็นปัญหา และมีส่วนร่วมใน
การจัดกิจกรรมและบริการต่างๆ (consumer participation)

- บริการเพื่อชุมชน เน้นเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหาหรือป้องกันปัญหาในชุมชนเป็นหลัก

๒. บริการที่เข้าหาผู้ป่วยและกลุ่มเสี่ยง (Active process)

ลักษณะงานเป็นแบบเชิงรุก เข้าหาปัญหาในชุมชน เริ่มจากการศึกษาสภาพปัญหา วิเคราะห์ และ ออกแบบวิธีการป้องกันแก้ไขโดยไม่รอให้ผู้ป่วยมาหา บริการเชิงรุกจะสามารถเข้าไปแก้ไขปัญหาผู้ที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงได้ก่อนที่ผู้นั้นจะป่วยเป็นโรคทางจิตเวช

๓. เน้นการป้องกันมากกว่าแก้ไข (Prevention)

บริการทางจิตเวชมักจะทำได้ผลน้อยเมื่อผู้ป่วยมีอาการมากหรือเรื้อรัง การบริการชุมชนที่ดีจึงเน้นการ ป้องกันปัญหาในระดับปฐมภูมิ เพราะเมื่อใช้ชุมชนเป็นฐาน ผู้ให้บริการสามารถติดต่อ สื่อสารได้ถึงประชาชน โดยตรง สามารถทำให้ชุมชนเข้าใจถึงปัญหา มีวิธีการป้องกันตนเองและครอบครัวได้ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม บริการ จิตเวชชุมชนสามารถจัดครอบคลุมได้ถึงการป้องกันระดับทุติยภูมิและระดับตติยภูมิ

๔. ลดค่าใช้จ่ายในการให้บริการโดยรวม (Low cost) ปัญหาทางจิตเวชมักต้องใช้ค่าใช้จ่ายมากในการรักษา และฟื้นฟู การให้บริการจิตเวชที่ชุมชนทำให้มีการ ป้องกันในระดับปฐมภูมิมากขึ้น จะลดอุบัติการณ์ของปัญหา ทางจิตเวช ทำให้ลดค่าใช้จ่ายในการรักษา ฟื้นฟู ได้มาก บริการที่มีชุมชนเป็นหลักยังเปิดโอกาสให้ใช้แหล่ง ทรัพยากรบุคคลในชุมชน ทำให้ต้นทุนของการรักษาดำลง และประชาชนไม่ต้องเสียเวลาเสียค่าใช้จ่ายในการ เดินทางมารับบริการอีกด้วย

๕. บริการครบรูปแบบ (Comprehensive service) คือ มีบริการที่จำเป็นอยู่ครบ เช่น บริการฉุกเฉิน ผู้ป่วย นอกผู้ป่วยใน บริการให้คำปรึกษาทั้งเด็กวัยรุ่นผู้ใหญ่และผู้สูงอายุมีบริการครอบคลุมถึงสภาพปัญหาในชุมชน เช่น การให้บริการผู้ติดสุราและยาเสพติด เป็นต้น

๖. ให้บริการสหวิชาชีพ (Multidisciplinary team approach) ทีมงานจิตเวชชุมชนประกอบด้วยบุคคลผู้มีความรู้ความชำนาญในสาขาวิชาที่แตกต่างกัน ได้แก่ จิตแพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยาคลินิก นักสังคมสงเคราะห์ และนักการศึกษาพิเศษเพื่อให้มีขอบเขตความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่กว้างขึ้น

๗. การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (Continuity of care) ผู้ป่วยจิตเวชส่วนมากต้องการดูแลรักษาอย่างต่อเนื่อง การจักระบบบริการให้ต่อเนื่องจะช่วยให้ผลการรักษาดีขึ้น การฟื้นฟูสภาพจิตใจเป็นไปได้ดี

๘. ผสมผสานกับบริการสาธารณสุขอื่น (Integrated program) การให้บริการทางจิตเวชควรใช้วิทยาการถ่าย ๑ ไม่เกินกำลังของชุมชนและบุคลากรในชุมชน จัดให้ผสมผสานไปกับงานบริการสาธารณสุขอื่นๆ ในปัจจุบันการ ให้บริการสาธารณสุขมูลฐานสามารถจัดงานจิตเวชชุมชนลงไปผสมผสานด้วยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๙. มีการประเมินผลการบริการและการวิจัย (Evaluation and research) การวิจัยเพื่อวางแผนการให้บริการ และมีการประเมินผลโครงการอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาการบริการ

๑๐. การส่งตัวผู้ป่วยอย่างมีระบบ (Referral system) การบริการในระดับชุมชน สามารถให้บริการแก่ ประชาชนได้ในระดับต้น ปัญหาของผู้ป่วยบางรายอาจจำเป็นต้องได้รับการบริการโดยทีมจิตเวชที่มีความพร้อม มากกว่า จึงจำเป็นต้องมีการส่งต่อให้ครบวงจร และผู้ที่ได้รับการรักษาจากทีมจิตเวชแล้วอาจมารับการรักษา หรือฟื้นฟูอย่างต่อเนื่องในชุมชนโดยการส่งต่อกลับเช่นเดียวกัน

แนวคิด หลักการ และกระบวนการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวชชุมชน

การพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวชชุมชนเป็นกระบวนการนำความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญชำนาญ และประสบการณ์ทางด้านสุขภาพจิตและจิตเวชมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของชุมชน มุ่งเน้นให้ชุมชนสามารถใช้ศักยภาพที่มีอยู่เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบให้การดูแลช่วยเหลือทางด้านสุขภาพจิตและจิตเวชของประชาชนในชุมชน เพื่อคงไว้ซึ่งภาวะสุขภาพจิตที่ดีของชุมชน ตลอดจนการดูแลช่วยเหลือและการฟื้นฟูสภาพในกลุ่มผู้ป่วยที่ยังคงมีอาการทางจิต

พยาบาลจิตเวชสามารถดำเนินการครอบคลุมการสร้างเสริมสุขภาพจิต การป้องกันปัญหาสุขภาพจิต และโรคทางจิตเวช การบำบัดรักษาพยาบาล ตลอดจนการฟื้นฟูสภาพจิตแก่ประชาชนของชุมชน ทั้งที่อยู่ในภาวะสุขภาพจิตปกติผู้ที่มีภาวะเสี่ยงต่อความผิดปกติทางจิต และผู้ที่เจ็บป่วยด้วยโรคทางจิตเวชได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านกระบวนการ ๒ ระดับ ได้แก่ กระบวนการจิตเวชและสุขภาพจิตระดับชุมชน และระดับบุคคล และครอบครัว (สายฝน เอกวารงกูร, ๒๕๕๘) ได้แก่ การดูแลต่อเนื่องให้ผู้มีภาวะเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิต และผู้ที่มีปัญหาจิตเวชและสุขภาพจิตในชุมชนได้รับการดูแลรักษาพยาบาลอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับปัญหาความต้องการของผู้ป่วย

การสร้างเสริมสุขภาพให้ผู้ที่มีภาวะเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิต ผู้ที่มีปัญหาจิตเวชและสุขภาพจิตในชุมชนได้รับการสร้างเสริมสุขภาพจิตตามกลุ่มวัย

- การคุ้มครองภาวะสุขภาพ ป้องกันและการจัดการกับเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ต่อผู้ใช้บริการในชุมชน ให้ได้รับความปลอดภัยจากการใช้บริการ

- การให้ข้อมูลและความรู้ด้านสุขภาพ เพื่อให้ประชาชนผู้ที่มีภาวะเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิต ผู้ที่มีปัญหาจิตเวชและสุขภาพจิตได้รับข้อมูลและความรู้ด้านสุขภาพจิตตามความต้องการอย่างครอบคลุม การพิทักษ์สิทธิผู้ใช้บริการให้ได้รับบริการด้วยความเสมอภาค ให้เกียรติและความเท่าเทียมกัน คำนึงถึงสิทธิความเป็นมนุษย์และปัจเจกบุคคล

- การบันทึกทางการแพทย์พยาบาล เป็นการบันทึกข้อมูลทางการแพทย์พยาบาลและข้อมูลที่เกี่ยวข้องเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างเป็นระบบเพื่อสื่อสารกับทีมงานและเป็นหลักฐานทางกฎหมาย

การปฏิบัติการพยาบาลในงานสุขภาพจิตและจิตเวชชุมชน

ประกอบด้วยกิจกรรมการพยาบาลที่ครอบคลุมงานด้านการส่งเสริมสุขภาพจิต และการป้องกันการเจ็บป่วยทางจิตทั้ง ๓ ระยะโดยดำเนินการตามกระบวนการพยาบาลและตามมาตรฐานการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต ดังนี้

๑. การประเมินภาวะสุขภาพจิตชุมชน (Assessment)
๒. การวินิจฉัยทางการแพทย์พยาบาล (Nursing diagnosis)
๓. การวางแผนการพยาบาล (Planning)
๔. การปฏิบัติการพยาบาล (Nursing implementation)

๑. การประเมินภาวะสุขภาพจิตชุมชน (Assessment)

พยาบาลจิตเวชหรือพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานด้านสุขภาพจิตและจิตเวชชุมชน ประเมินภาวะสุขภาพจิตเพื่อค้นหาผู้มีปัญหาสุขภาพจิต กลุ่มเสี่ยง กลุ่มผู้ป่วยจิตเวชที่ต้องการการดูแลอย่างต่อเนื่องในชุมชน รวมทั้งประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยเสี่ยงต่อภาวะสุขภาพจิตของชุมชน ได้แก่ ลักษณะและสถานภาพทางภูมิศาสตร์ของชุมชน สถานที่ตั้ง ลักษณะของประชาชนที่อาศัย ความเชื่อ ศาสนา อาชีพ เศรษฐกิจ ร้านค้า การเมืองการปกครองส่วน ท้องถิ่น แหล่งประโยชน์และกิจกรรมต่างที่ดำเนินอยู่ในชุมชน นั้นๆ อย่างเป็นระบบ

๒. การวินิจฉัยทางการพยาบาล (Nursing diagnosis)

เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินภาวะสุขภาพจิตชุมชน มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อระบุสภาพปัญหาความต้องการของผู้ใช้บริการแต่ละกลุ่มวัยในการส่งเสริมสุขภาพจิตและป้องกันปัญหาสุขภาพจิต โดยมีแนวทางปฏิบัติคือ วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประเมิน จำแนกความต้องการการดูแลไปตามกลุ่มผู้ที่มีภาวะเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิต กลุ่มผู้ที่มีปัญหาจิตเวชและสุขภาพจิต และกำหนดข้อวินิจฉัยทางการพยาบาลให้ครอบคลุมความรุนแรงความเร่งด่วนของปัญหาความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่จำเป็นเฉพาะเจาะจงกับผู้ป่วยเพื่อให้ได้รับการตอบสนองอย่างเหมาะสมตรงกับความต้องการ

๓. การวางแผนการพยาบาล (Planning)

เป็นการวางแผนการพยาบาล กำหนดผลลัพธ์ที่คาดหวังหรือเป้าหมาย เกณฑ์การประเมินผลลัพธ์ การพยาบาล และกำหนดวิธีการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การพยาบาล โดยลักษณะของเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ควรบ่งชี้ถึงพฤติกรรมที่สังเกตได้แสดงผลอย่างเฉพาะเจาะจง เป็นไปได้ และเป็นปัจจุบัน

แนวทางปฏิบัติ จัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการของผู้มีภาวะเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิตและผู้ที่มีปัญหาจิตเวชและสุขภาพจิตเป็นรายบุคคล กำหนดแผนการพยาบาล ผลลัพธ์ที่คาดหวัง และเกณฑ์การประเมินผลลัพธ์การพยาบาลตามลำดับความสำคัญของปัญหา โดยวางแผนร่วมกับผู้ให้บริการ ครอบครัว ชุมชน ทีมสุขภาพและภาคีเครือข่าย ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้มีภาวะเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิตและผู้ที่มีปัญหาจิตเวชและสุขภาพจิตได้รับการดูแลและสามารถดูแลสุขภาพตนเองได้

๔. การปฏิบัติการพยาบาล (Nursing implementation)

มุ่งเน้นการป้องกัน ๓ ระดับ ได้แก่

- การป้องกันระดับปฐมภูมิ (Primary prevention) เพื่อลดอัตราการเกิดผู้ป่วยรายใหม่ของชุมชนโดยการจัดการควบคุมสาเหตุที่จะนำไปสู่การเจ็บป่วยทางจิตใจและอารมณ์

- เน้นการค้นหาสาเหตุของการเจ็บป่วยทางจิตใจ ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดกลไกการต่อต้านความเครียด ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้เรื่องสุขภาพจิตและการเจ็บป่วยทางจิต เช่น การศึกษาวิจัยสาเหตุของปัญหาสุขภาพจิตต่างๆ การให้ความรู้ในการป้องกันปัญหาสุขภาพจิตต่างๆ การจัดสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมต่อการมีสุขภาพจิตที่ดี การกำจัดสาเหตุที่จะเป็นสาเหตุทำให้เกิดโรค

- การส่งเสริมป้องกันด้านสุขภาพจิต เป็นการจัดให้มีการส่งเสริมป้องกันปัญหาสุขภาพจิตในกลุ่มผู้ป่วย กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มปกติและค้นหากลุ่มเสี่ยง เพื่อสนับสนุนหรือป้องกันการเจ็บป่วยทางจิต

- การติดตามดูแลประเด็นสำคัญเพื่อให้ผู้รับบริการได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง มีการติดตามดูแลและค้นหาผู้ที่มีปัญหาด้านสุขภาพจิตในชุมชนสร้างความร่วมมือและประสานงานกับหน่วยบริการสุขภาพและชุมชน เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการติดตามดูแลผู้ป่วย และบูรณาการกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพจิตในชุมชน การป้องกันระยะแรก/ปฐมภูมิ(Primary prevention)

- เป็นการส่งเสริมสุขภาพจิตและป้องกันการเกิดปัญหาสุขภาพจิต โดยป้องกันการเกิดตัวก่อความเครียด ส่งเสริมให้ประชาชนหาแนวทางในการเผชิญความเครียดอย่างเหมาะสม และค้นหากลุ่มที่มีภาวะเสี่ยง ดังนี้

- ๑) หากกลุ่มประชากรที่มีภาวะเสี่ยง ค้นหาสิ่งทำให้เกิดความเครียด
- ๒) จัดกลุ่มส่งเสริมและให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในการดูแลวัยรุ่น จัดกลุ่มในโรงเรียน
- ๓) จัดกลุ่มกิจกรรมช่วยเหลือรายบุคคล ครอบครัว คู่รัก
- ๔) ให้คำปรึกษาแนะนำในการดูแลสุขภาพจิต
- ๕) ให้การศึกษาด้านสุขภาพจิตแก่ประชาชนเพื่อให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ

สุขภาพจิตและความเจ็บป่วยทางจิตใจ

การป้องกันระยะที่สอง/ทุติยภูมิ (Secondary prevention)

เป็นการดูแลช่วยเหลือให้ผู้ป่วยได้รับการรักษา และค้นหาผู้มีปัญหาทางจิตให้ได้รับการรักษาอย่างทันที่

- ๑) ช่วยลดภาวะความเครียดหรือความกดดันที่เกิดขึ้นกับประชาชนและชุมชน
- ๒) สืบค้นผู้ป่วยและส่งต่อให้ได้รับการรักษาโดยเร็ว
- ๓) ทำจิตบำบัดรายบุคคล รายกลุ่ม และครอบครัว
- ๔) ให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์เพื่อช่วยเหลือผู้ป่วยฆ่าตัวตาย และให้การช่วยเหลือผู้ที่เข้าสู่ภาวะวิกฤต
- ๕) ให้คำแนะนำและเป็นพี่ปรึกษาแก่ผู้ที่มีปัญหาทางจิต
- ๖) ให้บริการฉุกเฉินทางด้านสุขภาพจิต
- ๗) ให้บริการในโรงพยาบาล และดูแลการให้ยา เป็นต้น

การป้องกันระยะที่สาม/ตติยภูมิ (Tertiary prevention)

เป็นการดูแลฟื้นฟูสมรรถภาพแก่ผู้ที่มีปัญหาทางจิต ดังนี้

- ๑) ทำแผนการจำหน่ายผู้ป่วยออกจากโรงพยาบาล
- ๒) ประสานงาน ช่วยเหลือ ติดตามผู้ป่วยมารับการรักษาตามนัด และการเยี่ยมบ้าน
- ๓) สอนให้ผู้ป่วยรู้จักดูแลตนเองก่อนออกจากโรงพยาบาล
- ๔) ทำจิตบำบัดรายบุคคล รายกลุ่ม และครอบครัว

แนวทางปฏิบัติการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวชชุมชน

เฝ้าระวังภาวะแทรกซ้อนหรืออันตรายจากการรักษาอย่างต่อเนื่อง ส่งข้อมูลปรึกษาหรือส่งต่อให้กับสถานบริการตามระบบ ส่งต่อภาวะแทรกซ้อนหรืออันตรายจากการรักษา หรือผู้มีปัญหาวิกฤติสุขภาพจิต ประสานความร่วมมือกับทีมสุขภาพและภาคีเครือข่ายเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล การให้ข้อมูลเพื่อประโยชน์ใน

การดูแลรักษาสุขภาพ และบันทึกการปฏิบัติการพยาบาล ความก้าวหน้าตามแนวทางที่กำหนด กรณีที่มีการส่งต่อผู้ป่วยจากโรงพยาบาลจิตเวชให้กลับมาอยู่ที่บ้านจะต้องมีการติดตามเยี่ยม และให้การพยาบาลกับผู้ป่วยจิตเวชที่บ้าน (psychiatric homecare) ซึ่งเป็นการช่วยเหลือผู้ป่วยอย่างต่อเนื่องจากโรงพยาบาลสู่นบ้านและสังคม โดยผสมผสานการดูแลบุคคลครอบครัวและชุมชนให้พึ่งตนเอง ดูแลตนเองให้สามารถเผชิญปัญหา ปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกัน มุ่งเน้นการดูแลต่อเนื่องตลอดชีวิต

แนวทางการดูแลผู้ป่วยโรคซึมเศร้า

๑. การดูแลช่วยเหลือผู้ที่มีผลปกติจากการคัดกรอง

กลุ่มเป้าหมาย : กลุ่มที่มีผลปกติจากการคัดกรองโรคซึมเศร้าด้วย ๒Q ($2Q = 0$)

๑. แจ้งผลการคัดกรองโรคซึมเศร้าและให้สุขภาพจิตศึกษาเรื่องโรคซึมเศร้า
๒. สามารถแจกเอกสารที่มีความรู้เรื่องโรคซึมเศร้าหรือสื่อสุขภาพจิตเรื่องโรคซึมเศร้า เช่น แผ่นพับ หนังสือ ฯลฯ
๓. แนะนำให้สำรวจ/ประเมินโรคซึมเศร้าด้วย ๒Q ด้วยตนเอง เมื่อพบว่าผลมีแนวโน้มป่วยเป็นโรคซึมเศร้า ให้ไปพบบุคลากรสาธารณสุขเพื่อประเมินโรคซึมเศร้าอีกครั้ง

๒. การดูแลช่วยเหลือผู้ที่มีโอกาสหรือมีแนวโน้มป่วยเป็นโรคซึมเศร้า

กลุ่มเป้าหมาย : กลุ่มที่ผลมีแนวโน้มป่วยเป็นโรคซึมเศร้าจากการคัดกรองโรคซึมเศร้าด้วย ๒Q (ให้คำตอบ "มี" ข้อใดข้อหนึ่งหรือทั้ง ๒ ข้อ) และมีผลรวมคะแนนจากการประเมินโรคซึมเศร้าด้วย $๔Q < ๗$ คะแนน

๑. แจ้งผลการประเมินและให้สุขภาพจิตศึกษา โดยการทวนสอบความถูกต้องและพอเพียงในความรู้เรื่องโรคซึมเศร้าแล้วเพิ่มเติมในส่วนขาดหรือไม่ถูกต้อง อาจมอบเอกสารที่มีความรู้เรื่องโรคซึมเศร้าหรือสื่อสุขภาพจิตเรื่องโรคซึมเศร้า เช่น แผ่นพับ หนังสือ ฯลฯ
๒. ควรประเมินว่า มีปัญหาด้านสังคมจิตใจหรือไม่ ถ้ามีควรให้การปรึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว
๓. แนะนำให้สำรวจ/ประเมินโรคซึมเศร้าด้วย ๒Q ด้วยตนเอง เมื่อพบว่ามีแนวโน้มป่วยเป็นโรคซึมเศร้าให้ไปพบบุคลากรสาธารณสุขเพื่อประเมินโรคซึมเศร้าอีกครั้ง

๓. การดูแลช่วยเหลือผู้ป่วยโรคซึมเศร้าที่มีความรุนแรงระดับน้อย

กลุ่มเป้าหมาย : กลุ่มที่มีผลรวมคะแนน จากการประเมินโรคซึมเศร้าด้วย $๔Q = ๗-๑๒$ คะแนน

๑. ประเมินการฆ่าตัวตายด้วยแบบประเมินการฆ่าตัวตาย ๘ คำถาม ($๘Q$)
๒. แจ้งผลการประเมินโรคซึมเศร้าและการฆ่าตัวตาย และให้สุขภาพจิตศึกษาโดยการทวนสอบความถูกต้องและพอเพียงในความรู้เรื่องโรคซึมเศร้าแล้วเพิ่มเติมในส่วนขาดหรือไม่ถูกต้อง อาจมอบเอกสารที่มีความรู้เรื่องโรคซึมเศร้าหรือสื่อสุขภาพจิตเรื่องโรคซึมเศร้า เช่น แผ่นพับ หนังสือ ฯลฯ
๓. ประเมินว่า มีปัญหาด้านสังคมจิตใจหรือไม่ ถ้ามีควรให้การปรึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว
๔. แนะนำให้/ส่งต่อเพื่อรับการวินิจฉัยและตรวจรักษาเพิ่มเติมที่โรงพยาบาลชุมชนหรือโรงพยาบาลทั่วไป ใกล้บ้านหลังพันโทฯ

๔. การดูแลช่วยเหลือผู้ป่วยโรคซึมเศร้าที่มีความรุนแรงระดับปานกลาง

กลุ่มเป้าหมาย : กลุ่มที่มีผลรวมคะแนน จากการประเมินโรคซึมเศร้าด้วย $๔Q = ๑๓ - ๑๘$ คะแนน

๑. ประเมินการฆ่าตัวตายด้วยแบบประเมินการฆ่าตัวตาย ๘ คำถาม (๘Q)
๒. แจ้งผลการประเมินโรคซึมเศร้าและการฆ่าตัวตาย และให้สุขภาพจิตศึกษาโดยการทวนสอบความถูกต้องและพอเพียงในความรู้เรื่องโรคซึมเศร้าแล้วเพิ่มเติมในส่วนขาดหรือไม่ถูกต้อง อาจมอบเอกสารที่มีความรู้เรื่องโรคซึมเศร้าหรือสื่อสุขภาพจิตเรื่องโรคซึมเศร้า เช่น แผ่นพับ หนังสือ ฯลฯ
๓. ประเมินว่า มีปัญหาด้านสังคมจิตใจหรือไม่ ถ้ามีควรให้การปรึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว
๔. พิจารณาส่งพบจิตแพทย์เพื่อให้การวินิจฉัยและตรวจเพิ่มเติม

๕. การดูแลช่วยเหลือผู้ป่วยโรคซึมเศร้าที่มีความรุนแรงระดับรุนแรง

กลุ่มเป้าหมาย : กลุ่มผู้ต้องขังที่มีผลรวมคะแนน จากการประเมินโรคซึมเศร้าด้วยแบบประเมินโรคซึมเศร้าด้วย ๘Q ≥ 19 คะแนน

๑. ประเมินการฆ่าตัวตายด้วยแบบประเมินการฆ่าตัวตาย ๘ คำถาม (๘Q)
๒. แจ้งผลการประเมินโรคซึมเศร้าและการฆ่าตัวตาย และให้สุขภาพจิตศึกษาโดยการทวนสอบความถูกต้องและพอเพียงในความรู้เรื่องโรคซึมเศร้าแล้วเพิ่มเติมในส่วนขาดหรือไม่ถูกต้อง อาจมอบเอกสารที่มีความรู้เรื่องโรคซึมเศร้าหรือสื่อสุขภาพจิตเรื่องโรคซึมเศร้า เช่น แผ่นพับ หนังสือ ฯลฯ
๓. ประเมินว่า มีปัญหาด้านสังคมจิตใจหรือไม่ ถ้ามีควรให้การปรึกษาเพื่อแก้ไขปัญหา
๔. พิจารณาส่งพบจิตแพทย์เพื่อให้การวินิจฉัยและตรวจเพิ่มเติม

การดูแลช่วยเหลือผู้ป่วยโรคซึมเศร้าที่มีความเสี่ยง/มีแนวโน้มการฆ่าตัวตาย

กลุ่มเป้าหมาย : กลุ่มที่มีผลรวมคะแนนจากการประเมินโรคซึมเศร้าด้วยแบบประเมินโรคซึมเศร้าด้วย ๘Q ≥ 7 คะแนน และมีคะแนนจากการประเมินการฆ่าตัวตายด้วย ๘Q ≥ 1 คะแนนขึ้นไป

การดำเนินการตามความรุนแรง

๑. ผู้ป่วยโรคซึมเศร้าที่มีแนวโน้มจะฆ่าตัวตายในปัจจุบันในระดับน้อย (๘Q = ๑-๘ คะแนน)

๑.๑ ประเมินความเจ็บป่วยทางจิตเวช ถ้ามีโรคซึมเศร้าให้ดูแลตามแนวทางที่กำหนดไว้ ควรปรึกษาหรือส่งต่อผู้ชำนาญด้านให้การปรึกษาหรือผู้ทำงานด้านสุขภาพจิตเพื่อให้การช่วยเหลือทางสังคมจิตใจ

๒. ผู้ป่วยโรคซึมเศร้าที่มีแนวโน้มจะฆ่าตัวตายในปัจจุบันในระดับปานกลาง (๘Q = ๙-๑๖ คะแนน)

- ๒.๑ ให้การช่วยเหลือทางสังคมจิตใจ ช่วยแก้ไขปัญหายุ่งยากที่เร่งด่วน
- ๒.๒ ประเมินโรคจิตเวช หากมีโรคซึมเศร้าให้ดูแลรักษาตามแนวทางที่กำหนดไว้
- ๒.๓ ควรจัดให้มีผู้ดูแลอย่างใกล้ชิด และแนะนำญาติให้เข้าใจวิธีการช่วยเหลือเฝ้าระวังที่ถูกต้อง
- ๒.๔ ควรนัดติดตามเฝ้าระวังเพื่อให้การช่วยเหลือทางสังคมจิตใจอย่างต่อเนื่อง

๓. ผู้ป่วยโรคซึมเศร้าที่มีแนวโน้มจะฆ่าตัวตายในปัจจุบันในระดับสูง (๘Q > ๑๗ คะแนน)

- ๓.๑ ควรรักษาในโรงพยาบาลและเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิดตลอด ๒๔ ชั่วโมงหรือพิจารณาส่งต่อโรงพยาบาลจิตเวช
- ๓.๒ ให้การช่วยเหลือทางสังคมจิตใจ และช่วยแก้ไขปัญหายุ่งยากที่เร่งด่วน

๓.๓ กรณีที่มีโรคซึมเศร้า ประเมินโรคซึมเศร้าด้วย ๙Q ได้คะแนน > ๑๓ ให้ส่งต่อโรงพยาบาลจิตเวชทันที
สรุปการสะท้อนคิดจากการฝึกชุมชน

๑. สรุปสิ่งที่คิดว่าจะได้เรียนรู้

สิ่งที่คิดว่าจะได้เรียนรู้ คือรูปแบบการทำงานของพยาบาลจิตเวชชุมชน การประเมิน การคัดกรอง การส่งต่อ และการดูแลอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเรื่องการออกหน่วย การจัดโครงการต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาในชุมชน รวมทั้งการติดต่อประสานงานเพื่อให้การช่วยเหลือชุมชนด้านต่างๆ

๒. สิ่งที่เกิดขึ้นจริง

สิ่งที่เกิดขึ้นจริง คือ การได้ลงไปประเมิน คัดกรอง ส่งต่อ การดูแลเยี่ยมบ้าน การจัดโครงการ พบว่าเราต้องประเมินชุมชนก่อน ต้องมีการสร้างสัมพันธภาพ ซึ่งต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ศูนย์ในการนำทางก่อน และต้องเข้าหาผู้นำชุมชน ถึงจะได้รับความร่วมมือในการทำแบบสอบถามหรือโครงการ ส่วนกรณีการดูแลต่อเนื่อง ต้องดูแลผู้ป่วย ครอบครัว ชุมชน โดยต้องเข้าใจวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนนั้นๆ และไม่เอาความคิดของตนเองมาตัดสิน

๓. สิ่งที่คาดหวัง/สิ่งที่เกิดขึ้นจริง เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

สิ่งที่คาดหวัง/สิ่งที่เกิดขึ้นจริง แตกต่างกันในเรื่องของการดูแลเยี่ยมบ้านผู้ป่วยจิตเวชในชุมชน การวางแผนไว้ อาจต้องปรับเปลี่ยนตามบริบทของครอบครัว ผู้ป่วยอาจติดงาน ญาติอาจติดธุระ ผู้ป่วยมีมุมมองว่า ได้กลับมาอยู่บ้านคือปกติแล้ว ไม่จำเป็นต้องมีการดูแลเพิ่ม การสร้างสัมพันธภาพเพื่อให้เกิดความไว้วางใจ เป็นเรื่องที่สำคัญมากกว่าการอยู่ในโรงพยาบาล

๔. สิ่งที่ได้เรียนรู้นำไปปรับใช้ได้อย่างไร

สิ่งที่ได้เรียนรู้คือ เมื่ออยู่ในชุมชน พยาบาลต้องปรับตัว และทำงานในรูปแบบเชิงรุก ที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ป่วย ครอบครัวชุมชน ต้องมีกลยุทธ์ และใช้กลยุทธ์เป็น ต้องมีองค์ความรู้ในหลายด้าน โดยเฉพาะทางด้านจิตเวช เพื่อให้การช่วยเหลือ สนับสนุนให้ผู้ป่วยอยู่ในชุมชนได้อย่างมีความสุข

๒.๓ ประโยชน์ที่ได้รับ

๒.๓.๑ ต่อตนเอง

- ได้สร้างเสริมประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยสุขภาพจิตและจิตเวชในรูปแบบผู้ป่วยนอก ผู้ป่วยใน ครอบครัว และชุมชน ทำให้เข้าใจ ยอมรับพฤติกรรมของผู้ป่วยมากขึ้น
- ได้ฝึกทักษะการสร้างสัมพันธภาพการสื่อสารเพื่อการบำบัด โดยได้ฝึกการใช้เทคนิคการสื่อสารเพื่อการบำบัดต่างๆ ทำให้มั่นใจในการทำงานมากขึ้น
- ได้รับการฝึกการให้สุขภาพจิตศึกษากับผู้ป่วยรายบุคคล รายกลุ่ม และครอบครัว ทำให้เข้าใจ และสามารถนำไปปรับใช้กับตนเอง ครอบครัว และผู้รับบริการได้

- ได้รับการเรียนรู้และฝึกทักษะการให้คำปรึกษาแบบประคับประคอง ซึ่งสามารถนำมาใช้กับตนเอง ครอบครัว และผู้รับบริการได้

- ได้รับการเรียนรู้การดูแลผู้ป่วยฉุกเฉินทางสุขภาพจิตและจิตเวช ทำให้เกิดความมั่นใจในการกลับมาปฏิบัติงานในหน่วยงานมากขึ้น

- ได้รับการฝึกฝนการประเมินและการสำรวจชุมชน การแก้ปัญหาชุมชน และการจัดทำโครงการเกี่ยวกับด้านสุขภาพจิตและจิตเวช

- ได้ฝึกการเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และมีทัศนคติต่อผู้ป่วยจิตเวชที่ดีขึ้น และเป็นการเพิ่มคุณค่าให้แก่ตนเอง

๒.๓.๒ ต่อหน่วยงาน

- หน่วยงานได้มีผู้ที่มีความรู้ ทักษะ ในการดูแลผู้ป่วยสุขภาพจิตและจิตเวช เป็นคนแรกของโรงพยาบาล ทำให้มีเครือข่ายในการติดต่อประสานงานกับโรงพยาบาลเฉพาะทางสุขภาพจิตและจิตเวชอื่นๆ

- ทำให้หน่วยงานมีบุคลากรที่สามารถประเมิน คัดกรอง และตรวจสุขภาพจิตผู้ป่วยได้ เพิ่มคุณภาพในการให้บริการการดูแลผู้ป่วยได้

- สามารถเป็นพี่เลี้ยงในการให้คำแนะนำพยาบาลรุ่นน้อง เพื่อให้ผู้รับบริการได้รับการดูแลตามมาตรฐาน

- สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของหน่วยงานได้ เนื่องจากสามารถส่งเสริมสุขภาพจิตให้กับบุคลากรในหน่วยงาน และผู้รับบริการได้

๒.๓.๓ อื่น ๆ

- ทำให้เกิดประโยชน์กับผู้รับบริการ เนื่องจากมีผู้ที่มีความรู้เฉพาะทางสุขภาพจิตและจิตเวช โดยสามารถให้คำแนะนำเพื่อให้ผู้รับบริการสามารถดูแลตนเองได้เบื้องต้น

- มีส่วนช่วยทำให้ลดค่าใช้จ่ายด้านการใช้จ่ายทางจิตเวชที่ไม่จำเป็น เนื่องจากการให้สุขภาพจิตศึกษา และการติดตามอาการผู้ป่วย การบำบัดแบบประคับประคองจะช่วยลดอาการกำเริบของผู้ป่วยได้

- ต่อบุคลากรของโรงพยาบาล เนื่องจากมีผู้ที่สามารถให้คำปรึกษาด้านสุขภาพจิตและจิตเวชเพิ่มขึ้น

ส่วนที่ ๓ ปัญหาและอุปสรรค

๓.๑ การปรับปรุง

เนื่องจากช่วงที่ได้รับการอบรมเกิดโรคระบาดโควิด-๑๙ ทำให้ไม่สามารถจะเดินทางไปยังสถาบันเพื่อได้รับความรู้โดยตรง ศึกษาผ่านการเรียน การสอนแบบรูปแบบออนไลน์ ต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง เช่น การติดตั้งสัญญาณอินเทอร์เน็ต การซื้ออุปกรณ์ เช่น โทรศัพท์มือถือ ที่มีความทันสมัยรองรับเทคโนโลยี การฝึกปฏิบัติต้องเพิ่มความระมัดระวัง และมีการตรวจติดตามผลโควิด-๑๙ เป็นระยะ การเข้าถึงผู้รับบริการจึงอาจไม่เป็นไปตามรูปแบบหรือหลักการตามหลักวิชาการ

๓.๒ การพัฒนา

- ควรเพิ่มจุดสัญญาณอินเทอร์เน็ตในโรงพยาบาล เนื่องจากการอบรมต่างๆ ทั้งระยะสั้นหรือระยะยาว ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-๑๙ จำเป็นต้องมีสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่เสถียร

- การติดต่อประสานงานทางราชการ อาจต้องเพิ่มเรื่องการส่งผ่านทางรูปแบบออนไลน์

ส่วนที่ ๔ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ควรมีการพัฒนาบุคลากรของโรงพยาบาลโดยการส่งอบรมบุคลากรทั้งระยะสั้นและระยะยาวเรื่อง สุขภาพจิตและจิตเวช เนื่องจากเมื่อได้รับการพัฒนาไปแล้วจะเกิดประโยชน์ต่อตนเอง หน่วยงานและองค์กร ทำให้สามารถดูแลและให้บริการผู้ป่วยได้อย่างสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ

ลงชื่อ.....^{โพธิพงษ์ พงษ์ฟ้า}ผู้รายงาน
(นางณิขมล พลรักษา)

ส่วนที่ ๕ ความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชา

การฝึกอบรมฯ เป็นการเสริมสร้างความรู้ให้กับบุคลากร เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานให้ เกิดประโยชน์สูงสุด และเป็นหลักสูตรที่เหมาะสมในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร

ลงชื่อ.....^{กชกร}หัวหน้าส่วนราชการ
(นางศุภรินทร์ เจริญศรีพงษ์)
ผู้อำนวยการโรงพยาบาลกลาง

เอกสารรายงานผลการฝึกอบรมหลักสูตรการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช

<https://cdn.me-qr.com/pdf/๒๐๖๘๙๗๘.pdf>

แบบรายงานตัวกลับเข้าปฏิบัติราชการของข้าราชการ

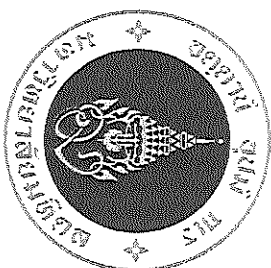

<https://me-qr.com/๕๙๖๗๘๑๘>

กรมสุขภาพจิต
DEPARTMENT OF MENTAL HEALTH

มหาวิทยาลัยมหิดล
คณะพยาบาลศาสตร์

กรมสุขภาพจิต
สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา

กรมสุขภาพจิต ร่วมกับ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ขอมอบประกาศนียบัตรฉบับนี้ไว้เพื่อแสดงว่า

นางณัฐชมล พลรักษา

ได้สำเร็จการอบรมหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช

รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Hybrid) รุ่นที่ ๑ ปี พ.ศ. ๒๕๖๔

ระยะที่ ๑ ระหว่างวันที่ ๑ มิถุนายน - ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔

ระยะที่ ๒ ระหว่างวันที่ ๑ ตุลาคม - ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๔

ณ สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา กรมสุขภาพจิต

หน่วยคะแนนการศึกษาคือ ๕๐ หน่วย

ศิวาพร กุญชร

อ. ณัฐชมล

(นางณัฐชมล)

พ.ศ. ๒๕๖๔
๕.๐๐๐ ( )

(นางอัมพร เบญจพลพิทักษ์)

อธิบดีกรมสุขภาพจิต

(รศ.ดร.ยาใจ สิทธิมงคล)

คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหิดล

(นายธรรณิษฐ์ กองสุข)

ผู้อำนวยการสถาบันจิตเวชศาสตร์

สมเด็จเจ้าพระยา